

Verslag bijeenkomst Omgevingsvisie gemeente Groningen en Stichting Landelijk Gebied Haren (SLGH), 5 maart 2021

Aanwezig van gemeente Groningen: wethouder Roelof van der Schaaf, wethouder Philip Broeksma, en strategisch beleidsadviseur Stadsontwikkeling Diane Groeneweg en **van Stichting Landelijk Gebied Haren:** voorzitter Thouraya Dil, secretaris Jan Wittenberg, penningmeester David van der Kellen en adviseur Ingrid Schenk (verslag).

Van der Schaaf opent de bijeenkomst. Hij geeft aan dat het gesprek gaat over inhoud, proces en ideeën voor Omgevingsvisie en hoe we met elkaar omgaan. Na het kennismakingronde houdt Wittenberg een presentatie over de bijdrage voor de Omgevingsvisie van Stichting Landelijk Gebied Haren: Kracht van contrast. Na de presentatie is er ruimte voor discussie.

Presentatie Stichting Landelijk Gebied Haren door Wittenberg: Van The Next City naar Kracht van contrast

Ingevoerd door de samenvoeging van Groningen met Haren en Ten Boer zijn de krachten voor het landelijk gebied Haren gebundeld en werd in 2019 Stichting Landelijk Gebied Haren (SLGH) opgericht om landschappelijke, cultuurhistorische en natuurwaarden van het landelijk gebied te beschermen en versterken.

In het eerste deel van de presentatie gaat Wittenberg in op de uitgangspunten/keuzes en het compacte model van The Next City en in het tweede deel op de visie van SLGH op de omgeving: Kracht van contrast.

Eerste deel: The Next City

In de omgevingsvisie The Next City ligt de focus sterk op groei van en bouwen in de stad Groningen. Dat is af te leiden uit de keuzes, uitgangspunten en opgaven die zijn gemaakt. Wittenberg laat door een aantal kaarten zien hoe de stad vanaf de 19^e eeuw een enorme groei heeft doorgemaakt. Als een olievlek is de stad steeds verder uitgedijd. Deze ongebreidelde groei (urban sprawl) leidt steeds meer tot versnippering met als gevolg dat de relatie met de omgeving verloren gaat, de ruimtelijke differentiatie vermindert en de dorpen worden opgeslokt en hun identiteit verliezen. Ook de kaart van The Next City geeft dat aan. De kaart is flets, heeft weinig diepte, is gericht op bouwen, de relatie met de omgeving is vaag, de dorpen staan er niet op, de Hondsrug en beekdalen Drentsche Aa en Hunze ontbreken, landschappelijke samenhang ontbreekt, er is geen visie op groen en ecologie. In The Next City is nauwelijks aandacht voor de unieke omgeving van de stad. Ook wordt de ondergrond genegeerd. **De belangrijke vraag die aan de orde is: moet je doorgaan met dat concentrische model van de stad? Moet je niet eerst de visie voor de hele omgeving duidelijk hebben?**

Een recent voorbeeld laat zien wat de gevolgen zijn als die visie er niet is. In het concept Beleidskader Zonneparken zijn op de kaart groene gebieden aangegeven waar zonneparken mogen komen. De groene gebieden zijn 'het resultaat van een analyse van welke gebieden uitgesloten zijn voor zonneparken, of waar al andere plannen spelen' (antwoord van gemeente op vragen). Een dergelijke werkwijze is een bedreiging voor ruimtelijke kwaliteit van het landelijk gebied. Het is sectoraal denken en sectoraal beleid en geen integrale gebiedsvisie.

De samenvoeging van de gemeente Groningen met de gemeente Haren en Ten Boer vraagt juist een verlegging van een voornamelijk stadgerichte focus naar een omgevingsgerichte. Van belang is daarin de juiste keuzes voor ontwikkelzones te bepalen. Als ontwikkelrichting zou je het begrip landschapspark Groningen centraal kunnen stellen. Door dat te doen wordt het geheel meer dan de som der delen.

Tweede deel: Visie SLGH op stad en omgeving: Kracht van contrast

De stad Groningen ligt ingebed in een uitzonderlijk fraai landelijk gebied. Het is er ongekend mooi. De leefbaarheid van de stad hangt nauw samen met de open omgeving: een landelijk gebied dat van ons allemaal is. Dat Haren zo bijzonder is heeft o.a. te maken met de opbouw van de Hondsrug. Er is niet alleen contrast tussen de stad en het landelijk gebied, maar er zijn ook contrasten dwars op de Hondsrug: van het beekdal de Drentsche Aa (westelijk) en het stroomdal de Hunze (oostelijk), de flanken en de ruggen.

Het landelijk gebied is versnipperd geraakt door de A28, het spoor en het Noord-Willemskanaal. De afgelopen jaren zijn daar de geluidschermen langs het spoor, de middengeleider van de A28 en voor fauna onneembare beschoeiingen van het kanaal bijgekomen. Allemaal desastreus voor fauna en biodiversiteit. Daarom zijn de ecologische verbindingzones/faunapassages zo belangrijk. De uitgangspunten voor verbindingzones staan al in het LOP van 2005. Van de drie ecologische verbindingzones is alleen die van de Besloten Venen (2016) gerealiseerd. Die van het Tussengebied staat onder druk en de barrières in zone Onnerpolder-Onneres-Drentsche Aa nemen toe. Versterking van de verbindingen is ook in het belang van de Laagveengordel van Bourtangerveen naar Lauwersmeer. Borg de ecologische verbindingzones en verbeter faunapassages. Voorkom nieuwe barrières door hekken van zonneparken.

De cultuurhistorie is drager van identiteit en ontwikkeling van het gebied. Als je grote ingrepen doet, moet je niet alleen kennis hebben van de gelaagdheid maar ook van cultuurhistorie. Maar de cultuurhistorie is nog steeds niet geborgd, want de Cultuurhistorische Waardenkaart is er voor de voormalige gemeente Haren nog niet. Cruciale informatie ontbreekt daardoor voor de Omgevingsvisie.

Haren is ook uniek omdat het voor de helft natuurgebied is, voor een groot deel in het Nationaal Park Drentsche Aa ligt en voor een nog groter deel in het Unesco Geopark de Hondsrug (unieke geomorfologie).

Thema's die ook belangrijk zijn voor de omgevingsvisie:

- . Kleinschalige bedrijven, die belangrijk zijn voor leefbaarheid
- . Druk op recreatie en gemotoriseerd verkeer
- . Boeren, er zijn er nog tien, die voor een belangrijk deel het landschap onderhouden

De leefbaarheid van de stad hangt nauw samen met het open landelijk gebied. Dat doet wat met mensen en met de samenhang.

Gedachten over leefbare en duurzame stad/dorp/landelijk gebied zijn:

- . We maken optimaal gebruik van de omgeving
- . We houden contact met de natuur en houden de ecosystemen gezond
- . We versterken het contact met de ondergrond
- . We maken de stad klimaatbestendig
- . We houden en versterken contrast (hierdoor worden belevingswaarden van stad en omgeving vergroot)

Samenvatting presentatie

- . Respecteer bestuursovereenkomst, keuzes The Next City en coalitieakkoord
- . Behoud en vergroot ruimtelijk contrast tussen stad en land
- . Creëer waarborgen voor behoud ruimtelijke kwaliteit
- . Verbeter bereikbaarheid landelijk gebied, voorkom nieuwe barrières
- . Verbeter ecologische verbindingzones dwars op de Hondsrug
- . Zet in op verbetering faunapassages
- . Verklein maaswijdte wandel-fietsnetwerk
- . Beteugel druk van het gemotoriseerd verkeer
- . Dorpen alleen verdichten met oog voor maat en schaal (dna dorpen)
- . Ondersteun transitie boerenbedrijven
- . Geen bebouwing in landelijk gebied en de groene zone tussen Haren en Groningen openhouden

Discussie

Van der Schaaf spreekt zijn waardering uit over de inbreng van Stichting Landelijk Gebied Haren. Hij vindt het een goed samenhangend verhaal. Maar ook dat er passie voor het gebied uitsprekt. Hij geeft aan de genoemde RO-uitgangspunten te respecteren. Hij onderkent dat een groot deel van de Omgevingsvisie The Next City stadgericht is en gericht is op groei. Toch is het contrast stad en omgeving altijd uitgangspunt geweest. Dat wilden we ook in The Next City vasthouden. Hij beseft dat dat sterker moet terugkomen in het verhaal van de Omgevingsvisie. Vroeger was Haren voor ons een no go area. Van der Kellen herinnert eraan dat het contact vanuit Haren met Groningen zich decennia kenmerkte door een levendige uitwisseling van ideeën. Van der Schaaf geeft aan dat we elkaar in het unieke contrast kunnen vinden. Wittenberg vult aan dat de relatie stad-omgeving wellicht beter wordt begrepen door Groningen als landschapspark op de kaart te zetten. Van der Schaaf is daarmee eens.

Onderwerpen waarop wordt ingezoomd zijn: gebouwen van voormalige boerenbedrijven, groei van dorpen, verbindingen en participatie.

Gebouwen van voormalige boerenbedrijven

Van der Schaaf begint de discussie met het vervangen van boerderijen. Van der Kellen vindt dat het vervangen van boerderijen door woningen incidenteel moet kunnen, maar niet allemaal. Er zijn ook andere oplossingen zoals het verbouwen tot meerdere woningen. Wittenberg stelt dat er hogere welstandseisen gesteld moeten worden aan nieuwbouw op gevoelige locaties. Van der Schaaf concludeert dat de keuzes in de Omgevingsvisie vastgelegd moeten worden. Anders loop je het risico dat je dat vanuit de grote stad gaat bepalen voor een kleinschalige omgeving.

Er zijn in het landelijk gebied nog tien actieve boerenbedrijven. Ondertussen zijn twee boeren bezig hun bedrijf te verkopen, wat niet makkelijk is. Wittenberg spreekt zijn verontrusting daarover uit. Je moet niet willen dat hun bedrijven opgekocht worden door Brabantse boeren om hier hun mest te dumpen. Daar moet je als gemeente beleid voor ontwikkelen. Van der Schaaf deelt zijn mening.

Groei dorpen

Broeksma vraagt zich af waarom SLGH niet wil dat dorpen groeien. Mensen willen er graag blijven wonen. Waarom staan we bouwen niet toe op plekken waar daarvoor mogelijkheden ontstaan? Van der Schaaf geeft aan dat de grote groei van woningen in de stad Groningen plaatsvindt, daarbuiten is geen nieuwbouw aangegeven. Wittenberg vindt dat het bouwen van woningen incidenteel op locaties moet kunnen. Natuurlijk los je de vraag niet met twee of vier woningen op, maar accepteer dat zoals zo is. Van der Kellen brengt naar voren dat de veronderstelde Omgevingsvisie niet alleen op groei moet zijn gebaseerd. Neem ook mee hoe je om gaat met de situatie waarin er geen groei meer is of veranderende wensen. Wat je in geen geval moet doen, zegt Van der Schaaf, is uitbreidingen

realiseren op kwetsbare plekken. Het moet passen bij de ontwikkelingen van een dorp. Toch zal er altijd dynamiek zijn, van waaruit een volgende uitbreiding ontstaat.

Verbindingen

Wat Wittenberg opvalt is dat er barrières in het wandel-/ en fietsnetwerk zijn en ook nieuwe barrières dreigen te ontstaan. Als voorbeeld noemt hij de nieuwe wijk 'De Suikerzijde' die wordt doorsneden door de spoorlijn (straks Lelylijn) en aan de zuidzijde de A7. De maaswijdte van wandel-/fietsnetwerk intern en naar omliggende wijken en voorzieningen is te groot. Hij pleit voor verfijning en borging van het netwerk en het van tevoren ontwikkelen van een onderlegger voor wandel-/fietsnetwerk. Hij refereert daarbij aan de onderlegger die in de jaren '70 (in de tijd dat Wallage wethouder Verkeer was) is voorgesteld door de Fietsersbond. Van der Schaaf onderkent het belang van het wegnemen en voorkomen van barrières. Achteraf had het op sommige plekken beter gekund.

Van der Schaaf concludeert dat hoe sterker de visie is des te beter het is. Dat proberen we met de Omgevingsvisie te doen. Er was al een enorme verbondenheid tussen stad en Haren. Door de fusie Haren en Groningen kan die scherper worden neergezet. Belangrijk dat is die nu op de kaart te zetten en te borgen. Met jullie presentatie zijn we eens, we moeten er wat mee, dat vraagt uitwerking.

Proces opstellen Omgevingsvisie en participatie

Diane Groeneweg schetst hoe de integrale gebiedsdekkende Omgevingsvisie en het juridisch getinte Omgevingsplan worden ontwikkeld. We zijn een andere gemeente geworden. Bij de totstandkoming van de Omgevingsvisie vindt participatie met partijen plaats en zijn ideeën opgehaald. Door alle input ontstaat een nieuwe visie. Ook de thema's die in deze bijeenkomst aan de orde kwamen, krijgen een plek in Omgevingsvisie. Zij deelt mee dat de hoofdlijnen van het concept Omgevingsvisie op 8 april online worden gepresenteerd. Dil vraagt om terugkoppeling door de gemeente naar SLGH. Zij wil weten welke punten uit de presentatie overgenomen gaan worden door de gemeente, welke niet en de afwegingen die daarbij zijn gemaakt.

Van der Kellen gaat in op participatie van het proces. Onlangs is in de raadscommissie het Gronings model voor wijk- en dorpsdemocratie behandeld. Hij vraagt of er met dit model wordt werkt. Zijn ervaring van afgelopen periode met zandwegen en het Beleidskader Zonneparken is dat dat niet zo is. Hij vindt het belangrijk dat partijen, zoals insprekende organisaties en burgers, ook in de tussenfasen bij de ontwikkelingen van de Omgevingsvisie betrokken worden en dat met hen over dilemma's wordt gecommuniceerd. Hij voegt daaraan toe dat het niet alleen voor SLGH geldt, maar ook voor andere organisaties. Het is belangrijk dat die ook onderling van gedachten kunnen wisselen en dat men van elkaar kan leren. Het moet niet zo gaan als bij het concept Beleidskader Zonneparken. Het beleidskader is als een resultaat gedropt en dat roept reacties op. Al de energie die erin gestoken is om duidelijk te maken dat er verkeerde keuzes gemaakt dreigen te worden, had in positieve zin gebruikt kunnen worden. Je loopt tegen ambtelijke starheid op en dat is jammer. En dat terwijl al die mensen voor de energietransitie zijn. Datzelfde ervaren we ook bij het Groenplan. Van der Schaaf geeft aan dat hij dat gevecht bij de Omgevingsvisie wil voorkomen. Jullie hebben een goed verhaal, we nemen dat mee en het krijgt een plek in de Omgevingsvisie.

Van der Kellen zou het verhaal graag ook breder in de organisatie willen uitleggen en meer betrokken worden bij het proces. Van der Schaaf begrijpt zijn opmerking. Hij is het ermee eens dat er een presentatie van Kracht van contrast van SLGH komt voor de projectgroep die zich met de Omgevingsvisie bezighoudt, zodat ook daar het verhaal verteld kan worden.